

Universitäts- und Landesbibliothek Tirol

Első nyelvgyakorló- és olvasókönyv

Bécsben, 1862

Első szakasz

Első szakasz. *)

I. Isten és a szülék.

Imre a kertben anyjának lábainál ült, és kezeckéit ölében összetéve tartván, figyelemmel hallgatta anyja szavait, ki az Istenről beszélt.

Minden, a mit látsz, mondá ő, a jó Istentől van. E szép piros, kék és sárga virágokat ő teremté; a magas gyümölcsfák, melyeken jóízű körte és alma terem, mind a jó Istennek adományai; a kék eget fölöttünk ő boltozá; a napot, holdat és ragyogó csillagokat ő teremté. A jó Isten adta neked atyádat, anyádat is; ő és angyalai éjjel-nappal vigyáznak rád, hogy bajba ne essél. Vajjon a jó Istent mindezekért fogod-e szeretni igazán?

Igen, anyám, szivemből fogom őt szeretni és imádni minden este és minden reggel.

Pár nappal ezután Imre atyjával és néhány pajtásával együtt az erdőbe ment. A

*) Egyszerre az első fokozatbeli nyelvygyakorlatokkal.

gyermekék örvendezve és pajzánkodva futkostak a cserjék közt. Imre egy kősziklára mászott föl, és atyját s pajtásait mélyen maga alatt látván, hangosan kiáltoza. Atyja megijedt és parancsolá, hogy azonnal jöjön le. Imre kész is volt engedelmeskedni, de, lába hirtelen megcsúszván, leesett.

Atyja, ijedtében, azt hitte, hogy fia meghalt. De közelebb menvén hozzá, látta, hogy a sűrű faágak föltartóztaták őt, és Imrének semmi baja. Atyja lesegíté őt s hazamene vele, s elbeszélé anyjának az esetet. Lásd, monda anyja, a jó Isten meg őrzött, mert imádságaidban mindennap megemlékezel róla. De ezután óvatosb légy, mert az elbizakodót gyakran baj éri.

Édes szüléimnek szeme vigyáz reám,
Hogy testem- s lelkemen ne történjék hibám;
Vidáman kelek föl, ha megvirad reggel,
És ha megjön az est, vidáman alszom el.

Tőlük tanultam a jó Istent ismerni,
Ki a gyermekeket igazán szereti;
Az ő szavok után Atyámnak nevezem,
Szeretem is őtet; tőle van mindenem.

2. A két testvér.

László és Margit egykor egyedül valának otthon. Ekkor László így szóla testvéréhez, Margithoz. Jer, keressünk a házban valami jó ennivalót és lássunk hozzá!

Margit felele: Ha oly helyre vezetsz, hol senki sem lát, kész vagyok veled tartani.

Tehát, monda László, jöszte a tejeskamrába, együnk meg egy tál édes tejfölt.

Margit felele: Ott meglát a szomszéd, ki az utcán fát hasogat.

Jer tehát a konyhába, folytatá László: a konyhaszekrényben egy fazék méz van, majd kenyerünket bele mártogatjuk.

Margit szóla: Oda belát a szomszéd asszony, ki az ablaknál ül és fonogat.

No tehát odalenn a pinczében együnk almát, felele László, ott oly sötét van, hogy senki sem fog látni.

De válaszola Margit: Oh édes Laczim! csakugyan azt hiszed, hogy ott minket senki sem lát? Mitsem tudsz azon szemről ott fönt, mely a falon át setétben is lát?

László magába szállt és megdöbbsent, s monda: igazad van édes testvérem, Erről én megfeledkeztem. Isten ott is lát bennünket, hol emberi szem nem láthat. Tehát sehol se tegyünk rosszat.

Akármely rejtek helyen légy,
Lát az Isten, rosszat ne tégy.

3. Reggeli ének.

Isten adta nekünk ezt a szép napot,
Mely ma reggel oly szépen ránk virradott;
Ad szívembe nekem is nagy örömet,
Hogyha hiven teljesítem tisztemet.

Az éjjelnek csendes édes álmiban
 Mily enyhítő s fölfrisítő erő van!
 Ő bocsájtja ránk az álmodt kegyesen;
 Ő vigyáz ránk az éjnek setétiben.

Legyen övé végeig hát életem,
 Minden órámat ő neki szentelem,
 Gyermekeire így ő majd gondot visel,
 S a vidámság így, tudom, hogy nem hagy el.

4. A rozskalászosok.

Egy földmives, fiacskájával, Péterrel együtt, kiment a mezőre megnézni, vajjon érik-e már a rozs.

Szántóföldükhöz érkezvén láták, hogy némely kalász egyenesen áll, mások pedig csaknem a földre konyulnak. Péter így szóla atyjához: De kár, hogy ennyi kalász csaknem a földön fekszik! vagy talán ezek különben is rozsak?

Erre atyja leszakasztott két kalászt és monda: Nézd, ezen kalász, mely alázatosan lekonyult, a legszebb szemmel van tele: emez pedig, mely oly büszkén tartá föl fejét, egészen üres.

A ki magát igen nagyra tartja,
 Annak fejét nem nagy elme lakja.

5. Szivességgel többre mégy.

Olaszországnak egyik falujában élt egy szegény földmives házaspár, s ezeknek volt egy

fiok, kit Felixnek híttak. Felix jóeszű volt ugyan; de igen nagy szegénységük miatt kénytelen volt sertéseket őrizni.

Felixet arra tanították szülei, hogy mindenki iránt megelőző, szives legyen. De a helységbeli többi gyermekek a sertéspásztort megvetették és durvák voltak hozzá.

Egykor midőn Felix a sertésnyáját őrizé, egy szerzetes ment az arra vivő úton és kérte a gyermekeket, legyen valamelyikök kalaúza az erdön. Azonban, mert rossz idő volt, a többi gyermekek faragatlan szokásuk szerint mondanak: Ej, biz én nem megyek. Ekkor Felix előugrott, nyájasan köszönté a szerzetest, és kalaúzul ajánlkozott.

Minthogy útközben a fiú okos feleleteiből észrevette a szerzetes, hogy ez jóeszű, magával vivé őt a klastromba, és szüleinek bejegyezésével a szerzetbe fölvéteté.

Felix már most szorgalmasan tanult, és jöllehet nem sokára a szerzetesek közt leg tudósabb lett, mégsem bízta el magát, hanem alázatos, nyájas és szolgálatra kész volt. Ez oknál fogva szerették is őt mindnyájan, és egyik méltóságról a másikra emeltették, míg püspök s végre bibornok lön. Utoljára pedig, midőn a pápameghalt, Romában 1585ik évben, április 24ikén közmegegyezéssel pápává választatott, és V. Sixtus név alatt nagy discóséggel kormányozta az anyaszentegyházat.

6. Esti ének.

Mikor este elszunnyadok,
Mégjelennek a csillagok,
S vigyázni rám magas égből
Eljönnek a kis angyalok.

7. A sapka.

Gizelát és Károlyt így szólítá meg anyjok: Gyermekek, holnap Pestre megyünk nagyanyátokhoz és pedig postakocsin; tehát jókor kell fölkelnetek, mert tudjátok, hogy a postakocsi nem várakozik, s ki kellő időre ott nincs, itthon marad.

A gyermekek, midőn ezt hallották, nagyon örülének, mert igen örömet mentek nagyanyjokhoz, minthogy ez hozzájuk nagyon jó volt, s gyümölcsessel, kalácscsal szokta őket megvendégetni. Egész nap nem beszéltek másról, mint a holnapi utazásról, s előre örülének azon jóknak, melyeket nagyanyjoknál fognak élvezni.

De Károly igen rendetlen gyermek volt. Játékszereit, könyveit és ruháit szerteszét hányogatta a helyett, hogy azokat illő helyökre rakta volna. Mikor iskolába kellett mennie, mindig sokáig kelle keresnie számológépjét és írókönyvét, s mert elkésett, a tanítótól többször megbüntettetett. Ha atyja öt néha

sétálni akará vinni, ruhája mindig rendetlenségben volt; felső ruhája majd lyukas, majd piszkos volt. — Azért atyja sokszor kénytelen volt őt otthon hagyni, s egyedül ment sétálni.

Minthogy pedig Gizela ismerte az ő rendetlenségét, az elutazás előtti estén így szóla hozzá: Te Károly, helyére titted-e minden ruhádat, hogy reggel azonnal megtalálhasd? No igen igen, viszonz a fiú, és lefeküdt.

Másnap reggel indulni kellett. A postásip már messziről hallatszott, s látták a kocsit a postaház előtt állani. Anyjok és Gizela siettek a kocsizhoz, és Károly is velök akara menni. Ekkor veszi észre anyjok, hogy Károly fején nincs sapka. Hozd el hamar, monda neki. Károly beszaladott, kereste egy ideig, de nem találta meg sapkáját. Nincs sehol monda, sapka nélkül kell mennem.

De anyja ezt nem engedé meg. Nem —, ugymond, ha sapkád nincs meg, itthon kell maradnod. Rendetlen gyermeket nem ilik nagyanyátokhoz vinnem, és tovább már nem várhatunk.

Ezzel fölültek, s a kocsi elindult, Károly könyezve bűnhödött rendetlensége miatt.

A ki mindent csak eldobál,
Soha semmit meg nem talál.

8. A viszhang.

A kis Gergely még mitsem tudott a viszhangról. Egykor elkiáltja magát a réten: Hopp, hopp! Legott a közel levő ligetben is azt kiáltják: Hopp, hopp! Ezen egészen elcsodálkozva fölkiált: Ki az? A szózat is visszakiáltja: Ki az? Te ostoba szamár! — szamár mondák neki vissza az erdőből. — Ez fölingerlé Gergelyt s mindig csufabb-csufabb gúnyneveket kiálta be az erdőbe. Mindezek híven viszhangzottak. — Erre fölkerelkedik s az egész ligetet bebarangolja a vélt gyermek után, hogy magát rajta megboszulhassa, de senkit sem talált.

Aztán haza nyargala Gergelyünk és elpanaszolja az anyjára.

nak, hogy mint bújt el egy rossz gyermek a ligetben s őt onnan mint csúfolta. No most ugyan megjártad! — mondá anyja — magad magadat vádolád be. Tudd meg, miként csak saját magad szavait hallottad. Mert a mint arcodat láttad nem egyszer a vízben; ugy hallottad most saját szózatodat az erdőben. Ha barátságos szót kiáltasz vala feléje: ugy feléd is barátságos szó hangzott volna vissza.

*A mit kiáltsz az erdőbe,
Az hangzik vissza belőle.*

9. A dió.

Roxi és Klári a kertben játszottak. Véletlenül ugyanazon pillanatban láttak meg egy diót, mely a fáról ép akkor esett le. Azon czi-

vakodtak tehát, kié legyen a dió? Én láttam meg előbb, mond Rozi, azért engem illet. Nem, mond Klári, enyém lesz, mert én előbb láttam meg mint te.

Miután a kis leányok semmikép sem egyezhettek meg, bátyjok Lajos így szóla hozzájuk: Menjetek a kert végére, s mikor harmat számlálók, induljatok és fűszatok ide. A melytek előbb ér ide s a diót fölkapja, azé legyen. De nagyon sebesen ne szaladjatok, nehogy elessetek.

A kis leányok megnyugottak bátyjok ítéletén, s a kert másik végére menének. Lajos olvasott: Egy, kettő, három! Ekkor futásnak eredtek a leánykák.

Klári eszében tartá bátyjának figyelmeztetését. Vigyázott s a földre nézett, nehogy lábát köbe vagy

göröngybe üsse. Rozi pedig sem jobbra, sem balra nem nézett, hanem, mint a nyíl, repült a dió felé.

Mi történt?

Rozi gyorsabban futott mint Klári; de az uton fekvő fadarabban megbotlott s a földre terült. Mig Rozi fölkel, addig Klári fölkapta a diót, s örömében ugrándozott. Rozi fölkel és pityergett. Lajos pedig monda: Lám! miért nem vigyáztál? Azt tartja a régi közmondás, s ezt jegyezd meg: Lassan járj, tovább érsz.

10. a) A gyermek és az elefánt.

Gy. Mily erős állatt vagy te, elefánt! száz embert is leküzdenél talán, s előtted mi, bár gyermekek vagyunk, mégis oly nagy tekintélylyel birunk; s urad szavát mily készséggel veszed! s úgy örülsz, ha még játszik is veled!

El. Nem tudom mikép, de elég, hogy én egykor az ember kezébe esém; s ekkor ezt gondolám: Az emberek, — testre hozzám képest bár kicsinyek, — de okosabbak mint én, s ételem is uramnak jóvoltából nyerem: ez az oka, hogy szavát fogadom; ez az oka, hogy szeretem nagyon.

b) Szép a tisztaság.

A kis galamb a földelen megtisztogatja szárnyait, megmosdik ám a macska is, nyalván piczinyke lábait.

A fecske, holló, récze, gém — mind mind szépen megmosdanak, és a patak hullámiban vigan fürödnek a ludak.

A mi csak él földön vizen, tudja mi szép a tisztaság: a fák az eső cseppiben, harmatban fürdik a virág.

És mindenütt e hang beszél: Légy tiszta és roszat ne tégy! Kövesd gyermek e tanácsot, s testben lélekben tiszta légy.

11. Békészerető s elégedett légy.

Egykor nagy drágaság volt, s egy gazdag úr összehivatá a város szegény gyermekeit, s így szóla hozzájuk: Gyermeketek, nézétek, e kosár teli van cipóval, mindegyitek vegyen ki belőle egyet! Mig Isten jobb időket nem ad, naponként eljöhettek egy-egy cipóért. A gyermekek a kosárra rohantak, s mindegyik a legjobb s legnagyobb cipót akarta kivenni és feleseltek, czivakodtak. Végre kiki haza tért cipójával a nélkül, hogy az adományt megköszönte volna. Csak Teréz, egy szegény, de tisztán öltözködött leányka nem keveredett a czivakodók közé, hanem,

távolabb állván, csak amazok távoztával vevé ki a legkisebbik czipót, mely a kosárban maradt. Azután megcsókolta a jótkony úrnak kezét, s csendesen és illedelmesen haza ment.

Másnap szinte illetlenül viselék magokat a gyermekek, s a szegény Teréz ismét oly kis czipót kapott, hogy az övé amazokénak alig ért föl felével. Teréz ezt haza vitte beteges anyjának.

Midőn ez a czipót megszegé, — ime több darab pénz hullott ki belőle! Anyja megijedt s monda; Vidd vissza e pénzt, bizonyosan tévedésből került a czipóba. Teréz visszavivé azt. De a jótkony úr így szóla hozzá: Nem, édes leányom, nem tévedésből került e pénz a czipóba; készakarva tettem azt a legkisebbikbe, hogy téged, jó gyermek, megjutalmazalak. Mindig ily békeszerető és elégedett légy, ugy az Isten is meg fog áldani.

12. Az egyetértés.

Mari két évvel idősb volt Borisnál, testvérénél. Midőn Boris reggel öltözködött, Mari sohasem akart neki segíteni; s ebből sok vita és czivódás támadt. Egy reggel anyjok így szóla a czivódó leánykákhoz: Gyermekek: szép mesét fogok én nektek mondani az uj-

jakról; hanem előbb segítsetek egymásnak, tisztogassatok és rendezzetek el mindent.

A leánykák most ugyancsak nyakra-főre hozzá láttak a tisztogatáshoz, s kis vártatva minden rendén volt. Ekkor anyjok így szóla: Egykor a mutatóujj, drágaköves gyűrűvel ékesítette föl magát, s társait kevélyen megvetette, a hüvelyknek és középujjnak nem akart írni segíteni, pedig mind a háromnak kellett volna a tollat fogni. A gyűrűs mutatóujj azt hitte, hogy ő jobb a többinél. De lustácska is volt ő kelme. Nemde Mari? ez nem illett? Mari hallgatott, és anyja folytató: A többi ujjak tehát megboszonkodának s mondák: Majd te is ránk szorulsz, s mi sem segítünk rajtad. Néhány nap múlva a mutatóujj virágot akart szakasztani: de minthogy a többi nem segített neki, kénytelen volt azt ott hagyni, s így járt akkor is, midőn cseresnyét akart a fáról szedni. Ekkor belátta, hogy egyedül magára hagyatva mitsem tehet, s szégyenlé magát, hogy társait előbb oly hetykén megvetette.

A szép egyetértés s kölcsönös segítség.

Mind főre mind tagra vajmi nagy erősség.

13. Esti ének.

A nap leszállt, az éj beállt, álom jó szememre; jó Istenem viselj gondot alvó gyermekekre.

Add veszély nélkül szunnyadjam, karjaid között nyugodjam; adj csendes éjt szülőimnek, adj csendes éjt mindeneknek! Amen.

14. A seregély.

Az öreg Móricz vadásznak volt házánál egy kitanított seregélye, mely néhány szót is képes volt kiejteni. Például, ha a vadász kérdé: Seregély, hol vagy? Legott kiálta a madár: Itt vagyok.

A szomszéd fiacskájának Károlynak különösen megtetszett e madár; miért is nem egyszer ment át Móriczékhöz a kis seregélyt meglátogatni. Egykor, midőn Károly a seregélyt ismét meglátogatta, Móricz vadász nem volt a szobában. Károly megfogta a madarat, tarisznyájába tette, s el akart vele illanni. De épen azon pillanatban toppant be a szobába Móricz. A jó Móricz szerette Károlyt, s hogy neki örömet szerezzen, mint máskor, most is kiáltott: Seregély, hol vagy? A seregély pedig fönhangon, mint csak tőle telt, felele a tarisznyából: Itt vagyok.

A lopás, bár nagy titokban üzve,
Gyakran véletlenül jut napfényre.

15. Az éneklő madarak.

Egy nyájas falucska a legtermékenyebb fáknek egész erdejével vala körülvéve. E fák tavasszal gyönyörűen virágoztak és illatoz

tak. Gallyaik közt és körülöttök a bokrokban vidám madárcák fészkeltek és énekeltek. Ősszel pedig ágaik a legszebb almával, körtével és szilvával voltak megrakva. Egykor néhány rossz gyermek fölkereste a madárcák fészkeit és elrontá. Erre a madárcák elriadtak, s lassanként elhagyák a vidéket. A kertekben s mezőn nem hallatszott többé madárszó, s a vidék néma és szomorú lett. A kártékony hernyók, melyeket különben a madarak elemésztettek, most nagyon elhatalmasodtak, s megemészték a fák levelét és virágát. A fák, mintha tél volt volna, kopaszan állának, s a rossz gyermekek, kik máskor a legízletesb almát, körtét és szilvát bőviben ették, most egyetlen egy almácskát sem kaphatának.

Elszedted a madár fészket,
Nem is hallod már énekét!

16. A hálados medve.

Medvetánczoltató járta be az utcákat kíséretével. Nadrágba és frakkba öltöztetett két kutya s néhány fölciczomázott majom környezé a medvét, mely, úgy látszik, az egyhangú dob bum-bum-jának s ura parancsszavának csak morogva és duzzogva engedelmeskedék.

Nini, medve, medve! kiálta Feri, és testvéreivel együtt gyorsan kifutott az utcára.

Épen a kutyák mutogatták mesterségeiket, és dicséretekkel tetézve vonultak félre nézőik köréből. A dob szólt, a sipos sipolt, de a lomha bundásnak nem volt kedve a tánczra. Te lusta dög, kiálta gazdája, és a botot keményen suhogtató az akaratos fölött, mire a talpas iszonyúan bögött, feleröködött s nagy nehezen, csak vánszorogva, tett egy kört s újból földre rogyott. Erre haragosan ragadja meg lánczánál fogva gazdája s félre rángatta, holott is egy háznak ajtaja előtt földre terülve maradt.

Megijedve futának szerte a gyermekek, de a jószívű Feri és testvérei sem a majmokat sem a kutyákat nem akarák nézni, hanem megálltak, és szánakozva szemlélték a medvét, mely tüszögve s láthatólag kimerülve feküdt a ház küszöbénél.

A szegény állatot — monda Feri — egész napon át faggatják, és még hihetőleg éheznie is kell! Tudod mit, folytatá huga, Rózsi, hozzunk neki néhány almát. Az majd megenyhíti őt.

Félelem nélkül ugrottak be a medve mellett a gyermekek, s egy kosár almával azonnal visszatértek.

Ne, egyél szegény állat! mondának nyájasan, s egyik alma után a másikat ovakodva gurították feléje; a medve pedig a jó ízű csemeget növekedő kedvteléssel evegeté.

Nevetközve állák körül a borzast a gyermekek, és szinte örömük telt izmos étvággyában. De egyszerre ott terem a medvésgazda, s haragos szemet vetvén a gyermekekre, botja suhintásával tudtára adta a medvének, hogy vége boldogságának.

A medve ellenszegülés nélkül engedelmeskedett, s még egyszer visszatekintvén, a sokaság közt eltűnt.

Néhány nap múlva a medvésúr ismét arra járatta a tánczot. A medve jól megjegyezte vala a helyet, hol oly jó dolga volt, s most sem leheté őt onnét elmozdítani. Dögölj hát lomha állat! kiálta gazdája, s megvetőleg félretaszítá őt. A medve pedig észrevétlenül bevánszorgott a házba, és kis vendéglősei nyomát követve, fölhalálta a szobát, melyben ezek dolgozóasztalaik mellett ültek.

De ki írhatná le ezek álmélkodását, a mint a betett ajtó egyszer csak megnyílik, és a borzas vendég előttök áll! — Jaj, a medve, a medve! kiáltának ijedtökben és a kályha mögé menekvének, hol Feri hamarjában néhány székkal elbástyáza magát. De midőn a jóindulatú állat, a nyájasság minden töle kitelhető jeleit mutatva, a földre lefeküdt és szemét mindegyre esengőbben emelé a gyermekekre, egymás után kijöttek a zugból és nyájas szavak közt próbálgattak a medvéhez közelíteni. Mint mikor a macska játszik, ugy

hengergett a bundás a gyermekek lábai körül s szinte tetszett neki, hogy simogatták, rángatták és szőrében turkáltak, s még nagyobb kedvteléssel nyujtózkodott ki. Végre még azt is eltűrte, hogy a gyermekek, mint ágyra, rá feküdtek s vigadva, nevetközve heverésztek rajta.

Ily helyzetben voltak a gyermekek, midőn szüleik véletlenül bejöttek, és az elillant medvét, kimondhatatlanul megrettenve, gyermekeik körében látták. Az elrémült anya tüstént kedveseinek segítségére akart rohanni, de férje figyelmezteté, hogy ez a medvét még dühre ingerelhetné, s a gyermekeknek ártalmára lehetne. Így állának néhány perczig kínos határozatlanságban, kétségbeeső szemeket függesztvén a rendkívüli társaságra. — Ekkor az ismeretes dobnak bum-bum-szava s a sípoló sípja megszólalt. Alig hogy meghallá ezt a medve, azonnal fölkel, vigyázva bontá ki magát a gyermekek karjai közül, szomorú tekintetet vetett az őt körülállókra, es lánczait maga után húzva, lesütött fővel czamogott ki az ajtón súlyos napszámának befejezésére.

17. Az én báránykám.

Az én kis báránykám hófehér, szelíden béget, ha enni kér; haragosan soha sem mekeg, mint afféle durczás gyermekek.

Reggel a kis bojtár kihajtja, s friss virággal fűvel jöltartja. Terem künn a szabad ég alatt elég neki való jó falat.

Nagyon szereti a friss muhart, a kakukkfüröl is sokat tart, s ha akad közöttök lóhere, ennek is azt mondja: „Be vele.”

Minden fűnek, a mely porczogó, ezt mekegi vigan: „Jaj be jó.” Ha jóllakott, keres árnyas fát s aláteríti a kis bundát.

Addig vár a hűvös delelőn, míg a pásztorgyerek odajön, mert jól tudja, hogy a kis juhász igen szép nótákat furulyáz.

Itt a bojtár síppal keziben, hozzá megy a bárány iziben, s a mint megszólal a furulya, elkezdődik a vig hajaha.

A kis juhász fűjja emberül, a bárányka tánczra penderül, s a csárdást oly szépen eljárja, hogy kilencz határon sincs párja.

Néha legjavában mulatnak, mikor jó éjszakát int a nap, ekkor a kis bojtár azt mondja: „Mindjárt este lesz a faluba.”

Szűrűjába teszi a sipot ezzel a szóval, hogy: „Eddig volt.” Egyet kettőt fűttyent az ujján, s tüstént útra kel az egész nyáj.

Ha porfelleg tart a tanyának, tudom, hazahajtják a nyáját. A csengetyűt is jól ismerem, mely a nagy kolompon túlteszen.

A kapuba állok, ott várom, s mikor hozzám fut kis bárányom, adok neki fehér kenyeret, ő megnyalogatja kezemet.

Aztán hozzám veri kis szarvát, mintha kívánna jó éjszakát, átugrik a lusta vén koson s nagy bégetve eloson.

Mihelyt édes anyját meglelte, lefekszik és elalszik mellette, s mert senkit sem bántott egész nap, álmodik gyönyörű álmokat.

Leges legkedvesebb jószágom az én kis hófehér bárányom, a ki őt bántaná, tudja meg, hogy megsomorítja szívemet.

18. A Körtefa.

István gazda háza előtt nagy körtefájának árnyékában ült. Kisded unokái körtét evének s nem győzék dicsérni a gyümölcsnek édességét. István így szóla hozzájuk: Figyelitek kis cselédeim, elmondom e fának történetét. Ötven esztendő előtt, hol most e szép körtefa áll, pusztá hely volt, s itt álva, gazdag szomszédomnak szegénységemről panaszkodtam. Istenem, mondtam mily nagyon megelégedném, ha vagyonomat száz forintig növelhetném! A szomszéd, ki valóban okos ember volt, válaszola: Azt megteheted, ha értesz a kezdéshez. Lám, ott, hol állasz, száz találnál több rejlik a föld alatt. Iparkodjál azt onnan kiszedni.

Akkor még értelmetlen fiatal ember voltam. A rá következő éjjel nagy gödröt ástam, s kerestem a kincset; de egy árva garast sem találtam.

Másnap a szomszéd a gödröt látván, nagyon kinevetett s monda: Oh te együgyű te nem értettél engem! Jer hozzám. Adok egy fiatal körtefát, ültessd azt a gödörbe; néhány év múlva majd előjönnek a forintok.

Megtettem, a mit ajánlott. Elültettem a fiatal körtefát. Ez lassanként ily nagygyá nőtt, a mint elöttetek áll. Az édes gyümölcs, mely rajta annyi esztendő óta terem, száz tallárnál többet jövedelmezett nekem, s körtefám most is oly tőke, mely gazdag kamatokat hajt. Azért mindig eszemben tartom okos szomszédom e mondását:

Okos ész és szorgalom
A legbiztosabb vagyon.

19. A meleg nap.

Oh bárcsak mindig melegen sütne a nap! mondák a gyermekek egy borús zivataros esőzéskor. Nem sokára úgy látszott, mintha ohajtásuk teljesezésbe menne; mert több hónapra át egyetlen fölhöcske sem látszott az égbolton. De a hosszas szárazság a szántóföldekben és réteken nagy kárt is okozott. A kertben a virág és palánta mind elhervadt, és a len, minek a leánykák annyira örültek, alig nőtt egy ujnyira.

Ime, most már látjátok, monda anyjok, hogy az eső ép oly szükséges, mint a napfény. De Isten ezen bölcs elrendezésében azon üdvös igazságot is ismerjétek meg, hogy reánk emberekre nézve sem lenne jó, ha napjaink mindig öröm és vígság közt folynának. Szük-

séges, hogy időnként szomorú napjaitok is legyenek, bú és fájdalom is érjen benneteket, mert csak így nevedtek jó emberekké.

Nem csak napfény s esőhullás,
Búbánat is égi áldás.

20. Reggeli dal.

A setét éj elenyészett s a nap mosolyogva jön fel, a madársereg eléje megy köszöntni vig zenével.

Vigan ébredtem föl én is, két kezemet összeszem; mert az álmot, úgy illik, hogy megköszönjem.

21. A boldog.

Bizonyos királynak volt egy kincstárnoka, ki valaha pástör levén, lassanként ama fontos hivatalra emelkedett. De ellenségei azzal vádolták a királynál, hogy a rá bízott kincseket elidegeníti, s hogy az elorzott drágaságokat egy vasajtós boltba rejti. A király elment kincstárnokához, megvizsgálta lakását, rájött a vasajtóra s azt kinyitatta. Belépven a boltba, nagyon csodálkozott. Négy pusztá falon, egy szalmaszéken s asztalkán kívül egyebet nem látott. Az asztalkán furuglya, pástortarisznya és bot feküdt. A bolt ablakja zöld mezőre s erdős hegyekre szolgált.

A kincstárnok most így szóla a királyhoz: Ifju koromban juhokat őriztem. Uram királyom, tenmagad hittál udvarodba. Naponként egy órát töltök e boltban, örömmel emlékezem vissza előbbi állapotomra, s eléneklem azon dalokat, melyeket valaha juhaim mellett énekeltem a Mindenható dicséretére. Kérlek, eressz vissza apáim mezőire, hol valaha oly boldogul éltem.

A király nagyon föláhborodott a rágal-mazók ellen, e derék férfiút pedig megölelte s kéré, maradjon ezután is szolgálatában.

Nem arany, nem ezüst, mi boldoggá teszen,
Légy megelégedett, és jó dolgod leszen.

22. A két napszámos.

Egy napszámos köveket hordott egy ház építéséhez. Volt a kövek közt egy igen nagy is, melyet szinte el kellett vinnie. Valahányszor e köhöz jutott, mindannyiszor érintetlenül hagyta azt, s csak a kisebbeket hordogató el. De aggodalommal tölté őt el a gondolat, hogy végre a nagy követ is el kell vinnie. Hozzá fogott tehát, de nem volt ereje; mert a kisebb köveket is kellettlenül hordván, már kifáradt és ellankadt. Kénytelen volt tehát ott hagyni a nagy követ. Minthogy pedig ennek elvitelére is szegődött, és nem vitte el, napi bérének egy részét elveszté és pedig

igazságosan; mert nem tévé meg mind, a mire szegődött.

Egy másik először is a legnagyobbik követ kereste ki, s jöllehet nehezen, de mégis jó kedvvel vitte a kőmivesekhez, s már előre örült, hogy munkája könnyebb lesz, ha majd a kisebb kövekre kerül a sor.

Legyőzvén az első nehézséget, könnyen végezé hátra levő munkáját. Melyik napszámoshoz kívántok hasonlók lenni? Ahhoz-e, ki utoljára hagyta a legterhesebb munkát, vagy ehhez, ki nehézzel kezdé, s könnyűvel végezé?

Minden kezdet nehéz. A milyen a munka, olyan a fizetés. A munkának gyakran keserű a gyökere, de édes a gyümölcse. Ki nem dolgozik, ne egyék! Munka után édes a nyugalom.

23. A patkó.

Mihály gazda János fiával a mezőre ment, s útközben így szóla hozzá: Nézd, amott az uton egy patkódarab fekszik, vedd fel és tedd el?

Nem érdemes, monda János, hogy az ember érte lehajoljon. Atyja mit sem szólva, fölvette a patkódarabot, zsebébe tette, s a legközelebbi falu kovácsának egy pár krajczáron eladta, a pénzen cseresnyét vett, és tovább mentek.

A nap forrón sütött, s közelökben. sem ház, sem fa, sem forrás nem volt; János majdnem eltikkadt a fulasztó melegben. Atyja készakarva ejtett le egy szem cseresnyét. János oly mohón kapta föl, mintha arany lett volna, s legott szájába veté. Kevés várta, ismét egy szemet ejtett le atyja, s János hasonló gyorsasággal kapott utána. S így a szemenként leejtett cseresnyét János egyenként fölszedte. Ekkor atyja mosolyogva fordult hozzá s monda: Ha nem resteltél volna a patkódarabért egyszer lehajolni, nem kellett volna a cseresnyeszemekért annyiszor lehajolnod.

Ki a csekélységet semmibe sem veszi,
Gyakran csekélyebbért küzdeni kell neki.

Alvó róka nem fog nyulát. A ki aratni akar, vessen. A ki nem vet, nem arat. Ki diót akar enni, törje föl. Ki a garast nem becsüli, a forintot nem érdemli. Ha iparkodó lélsz, dolгодban sokra mégsz.

24. Esti ének.

Sok jót tettél Isten, atyám! ma is velem; vigyázz reám az éjjeli sötétségben, hogy alhassam békeségben.

Jóltevő mennyei Atyám! hogyha te vigyázasz reám: elkerül a veszedelem, s örvendetes lesz reggelem.

25. Megsegít az Isten.

Egy istenfélő özvegy nőnek öt gyermeke volt; de nem birta azokat mind eltartani s fölnevelni. Azonban a jó Istenben helyezé bizodalmát, és hitte, hogy: „A mit az Isten teremtet, arra gondot is visel; atyai hű szeretettel vigyáznak reánk szemei.“

A helyett tehát, hogy eget-földet panaszokkal töltött volna be, buzgón imádkozott, s köszöné az Istennek eddigi segítségét. Az alatt pedig nem henyélt, hanem szorgalmasan dolgozott, hogy valamit szerezhessen.

Gyermekeit iskolába szorgosan járatá, s midőn haza jöttek, kikérdezte őket, s erejükhöz mért dolgot adott nekik. Egy reggel így szóla hozzájuk: Kedves gyermekeim, már semmit sem adhatok nektek, sem kenyér, sem liszt, sem tojás nincs házunknál. Kérjétek a jó Istent, segísen rajtunk, ő gazdag s mindenható. Maga mondá „Folyamodjatok hozzám szükség idején s megsegítlek titeket.“ A kis Lajos, ki alig volt hat éves, éhesen és szomráan ballagott az iskola felé. A templom előtt észre-vevé, hogy nyitva az ajtó. Bement tehát, s a főoltár előtt letérdelt. Midőn látta, hogy a templomban senki sincs, fönsszóval kezdett imádkozni. Jó mennyei Atyánk, ime gyermekeidnek nincs mit enniök! sem kenyér, sem liszt, sem

tojás nincsen házukban. Adj valamit táplálásunkra, hogy jó édes anyánkkal együtt éhen ne haljunk. Oh segíts, kérlek, hiszen te segíthetsz, s azt meg is ígérted.

Igy imádkozott Lajos gyermeki együgyűségében, azután elméne iskolába. Midőn iskolából haza jött, örömmel látta az asztalon egy nagy és szép buzakenyeret, egy tál lisztet és egy kosár tojást. Hála Istennek, monda, Isten meghallgatta könyörgésemet. Édes anyám, talán a jó angyalkák hozták ez ajándékot! Nem kis fiam, válaszola az anya, de Isten csakugyan meghallgatta könyörgésemet. Midőn az oltár előtt imádkozál, a prédikálószerk mellett imádkozott a tisztartóné asszonyosság is. Te nem láttad őt, de ő téged észrevett, s hallotta imádságodat. Ő küldé mindezt nekünk. Ő volt az angyal, ki által Isten segített rajtunk.

26. A megbánás.

Julcsának igen-igen kedves kis kanári madara volt. Kora reggeltől egész estig egyre énekelt, s nagyon szép is volt! aranyzárga tollu s fekete bóbítájú! Kendermaggal és salátalevéllal etetgette Julcsa, olykor-olykor egyegy darabka czukrot is adott neki s minden nap kristálytisztá friss vizet. Mind e mellett is egyszer csak szomorú kezd a madár lenni s egy reggel, midőn vizet akara Juliska tölteni

válujába, halva találta kalitkájában. Hangos jajgatásra fakadt a kis leány kedvencz madara körül, siratta keservesen. Anyja ugyan elment s más madarat vett neki, mely amannál is szebb volt s épen oly szépen énekelt. De a kis leány még keservesebben sírt, hogy az új madarat meglátta. Kedves gyermekem. — mond csodálkozva az édes anya — ugyan miért sírsz, miért kesergesz oly igen? Könyeid a meghalt madárkát föl nem elevenítik, s aztán már más is van helyette, mely amannál nem alábbvaló! Ah! kedves anyám — zokogá a kis leány — nem jól viseltem én magamat szegényke iránt, nem tettem meg mindent körülé, a mit leheté s kell vala tennem. Édes Julcsám — így szól édes anyja — te bizony mindig a leggondosabban ápolta! Oh nem — válaszola a leányka — egy darab czukrot, melyet kevésse el halála előtt az ő számára adtál volt nekem, én nem adtam oda neki, hanem magam ettem meg. Ily őszinte vallomást tőn megszomorodott szívvel a leányka, s az anya nem nevetett leánykája önvádolásán; mert méltányolni, becsülni tudta ő az igazmondás, a nyíltság szöszatát a gyermeki kebelben.

27. A fecskéhez tavaszkor.

Itt vagy megint, kis ártatlan! im fészke ááll még bántatlan, nélküled pusztá e telek, kedves fecském, köszöntelek!

Te új élet hirdetője, tavasz vidám szeretője, úgy vártalak, úgy lestelek, kedves fecském, köszöntelek!

Hogy is ne várnók vissza azt, ki nekünk hirdet új tavaszt. Csakhogy, csakhogy megértelek, kedves fecském, köszöntelek!

28. A vándormadarak.

A madarak, melyek tavasszal és nyáron kerteinket s mezeinket élénkké teszik, nagyobb részint elköltöznek tőlünk, mikor az ősz közeledik; mikor tudnillik a fák levelei sárgulni és pirosodni, s egymás után földre hullani kezdenek. Némelyek magánosan mennek el, mások párosan, ismét mások seregenként.

Nem állhatják ki a hideg telet, mert tollruhácskájok nagyon is nyárias és könnyű. Megfagynának nálunk. Nem szedhetnének a hó és jég alól eledelt: fabogyót, kukacszot, hernyót, fűmagot s gabnaszemet. Midőn megvirrad, ők is szeretnének enni, így délben és este is; ezenfölül napközben is jól esnék nekik egy kis eledel. S hol vennék mindezt?

Valamint a felhők a szél elől elszállnak, úgy költöznek el a madarak is a hideg elől. Déli meleg tartományokba repülnek ők, hol Isten számukra ismét asztalt terít. Hegyeken völgyeken, tavakon, folyamokon, sőt a tengeren is túl ezer és több órányi távulagra vándorolnak.

Senki sem mutatja nekik az utat, megtalálják ők azt maguk is. De mielőtt útnak indulnak, fönn a levegőben vagy alant a kopár földeken kedvetlenül röpdösnek, s összegyűlnek apraja és örege; még egyszer körülkereklik a kerteket és házakat, mintha bucsúzni akarnának; azután — huss! elröpülnek.

A fecskék és kendericzék, fülemilék és vörösbegyikék, tengeliczék és barázda-billegetők, meg a vadgalambok mind elköltöznek távol fekvő tartományokba. Utközben éri ugyan némelyiket szerencsétlenség, de nagyobb részt szerencsésen eléri célukat.

S midőn már nálunk is újra melegebben süt a nap; ime megint itt teremnek ők a meszsze tartományokból. S a fecske újra megtalálja fészket az eresz alatt, s a fülemile azon bokrot, melyen mult esztendőben énekelgetett. — Mindnyájan rátalálnak a falukra, városokra, hol akkor vigadozának s újonan elkezdik gyönyörű szép dalaikat.

Ez valóban csodálatos. Senki sem képes megfejtetni, mikép történik ez. Ha beszélni tudnának a madárcák; bezzeg ők megmondanák.

Mennyei atyánk, ki a szegény kis madárcáknak így gondjokat viseli, bizonyosan még inkább gondoskodik rólunk, kiket saját képére és hasonlatosságára teremtett.

29. Az isteni gondviselés.

Onnan a mennyekből oly örömmel néz le a hatalmas Isten a jó gyermekekre.

Hallja éjjel nappal könyörgéseiket, őrszemmel kíséri minden lépteiket.

Naponként megadja élelmöket bőven, megsegíti őket minden szükségökben.

Van hát mennyben Atyánk, ki bennünket szeret, őtalmaz, megsegít, soha el nem feled!

30. A legízletesb fűszerek.

Egy úr, kit sétaközben a záporosó meglepett, a legközelebb állott pórlakba menekült.

A gyermekek épen asztalnál ültek, s előttök egy nagy tál kása volt. A legjobb ízűen ettek belőle, s virgoncza és oly pirosak voltak, mint a rózsza.

Hogy lehet az, kérdé anyjokat az úr, hogy gyermekei, e silány eledelt oly étvágygyal eszik, s mellette oly jó színben vannak?

Anyjok válaszola: Annak okát azon fűszerekben találjuk, melyeket eledelökbe teszek. Először is dolgot adok nekik, hogy ebédjüket munkával érdemeljék meg. Másodszor az evés rendes idején kívül nem adok enniök, hogy éhesen üljenek az asztalhoz. Harmadszor egyszerű eledelokkal is megelégedni szoktatom őket; mert a csemegét még csak nevérol sem ismertetem meg velök.

*Igen ajánlatos fűszer az éhesség,
Munka s a kevésszel megelégedettség.*